

'Hvor er Anne Frank'

af Ari Folman

- et undervisningsmateriale

- **Fag:** Dansk (både narratologiske og mediefaglige aspekter), historie, samfundsfag og billedkunst
- **Niveau:** Folkeskolens mellemtrin og udskoling
- **Overordnede temaer:** Anne Frank, Anden Verdenskrig, jødeforfølgelse, fortid og nutid, virkelighed og fantasi, flygtninge, menneskerettigheder
- **Forfatter:** Katrine Sommer Boysen

Kort om undervisningsmaterialet og introduktion til filmen

Den israelske filminstruktør Ari Folman bjergtog hele filmverdenen, da han i 2008 fik sit internationale gennembrud med den Guldpalme- og Oscar-nominerede animerede dokumentarfilm 'Waltz With Bashir'. I filmen, der i stil og æstetik minder om Jonas Poher Rasmussens prisvindende danske dokumentarfilm 'Flugt' (2021), forsøger Folman at rekonstruere sine egne vage minder om invasionen af Libanon i 1982 ved at interviewe en række tidligere soldaterkammerater.

Historien står knivskarpt i Folmans animerede virkelighedsgengivelse, og 'Waltz With Bashir' er et tydeligt bevis på, at iscenesættelse og kunstnerisk bearbejdelse ikke nødvendigvis står i vejen for autenticitet og indlevelse.

I sin seneste animationsfilm, 'Hvor er Anne Frank', har Folman forladt det dokumentariske, men han er stadig optaget af den historiske virkelighed. Denne gang er det Anden Verdenskrig, der er udgangspunktet, og mere specifikt den dagbog, som hollandske Anne Frank skrev, da hun og hendes familie skjulte sig for nazisterne, der havde invaderet Amsterdam. Det er 'Anne Franks dagbog', der i dag er en af de mest berømte bøger, der nogensinde er skrevet, der tjener som det litterære forlæg for

Folmans film, men instruktøren tillader sig at digte videre og både opdatere relevansen af Anne Franks historie til vor tid og samtidig kaste lys over fortidens traumer.

'Hvor er Anne Frank' er i princippet en film, der henvender sig til både børn, unge og voksne, men i undervisningsøjemed er den særligt velegnet til elever på folkeskolens mellemtrin samt i udskoling, da den indeholder problematikker og perspektiver, som man kan arbejde med på flere forskellige måder. Undervisningsmaterialet er efter et grundigt handlingsreferat struktureret både efter overordnede tematikker og efter specifikt fagligt funderede elementer. Det giver utrolig god mening at arbejde tværfagligt med filmen og eksempelvis inddrage mediefaglige og narratologiske aspekter fra danskundervisningen i historieundervisningen, ligesom der også er et væld af samfundsfaglige problematikker, der åbenbarer sig i filmens historiske tematikker.

- Forud for filmen er det oplagt at lade eleverne undersøge, hvem Anne Frank var. Hvem var den unge pige, der blev kendt over hele verden for sin fortælling om at være fanget af en ond overmagt? Er der nogen blandt eleverne, der kender hende i forvejen? Hvis ja, hvad ved de om hende? Hvornår blev hun født, hvornår og hvor døde hun? Måske kan I i danskundervisningen læse et uddrag af dagbogen for at få en nærmere fornemmelse af, hvad det er for en tekst, Folman har bearbejdet filmisk.
- Kig på filmplakaten (se ovenfor) og tal om, hvilke forventninger den sætter i gang?
- Hvad tænker eleverne i udgangspunktet om sammenblandingen af en barsk historisk virkelighed med animationsfilm?

Handlingsreferat

På Prinsengracht i Amsterdam ligger Anne Franks hus. Det var her, hun skjulte sig sammen med sin familie, inden de blev deporteret til koncentrationslejre, og det er her, man for eftertiden siden 1960 har valgt at bevare hendes minde ved at lave huset om til museum. Museet er blandt de mest besøgte turistattraktioner i Amsterdam, og i første scene af 'Hvor er Anne Frank' er der da også trods et

voldsomt uvejr en enorm kø uden for museet, før det åbner. Mens regner pisker ned, og lyn og torden buldrer, stimler en flygtningefamilie sammen omkring en ildtønde uden for museet for at få varmen.

I samme øjeblik som et lyn slår ned i museet knuses den glasmontre, der danner et beskyttende skjold om Anne Franks berømte dagbog, der blandt andre værdifulde genstande udstilles på museet. Da glasset splintres, drypper en dråbe blæk fra den pen, der er udstillet over dagbogen ned på papiret og gør ordene på siderne levende og samtidig genopstår i livagtig skikkelse, Anna Franks usynlige veninde, Kitty, som hun skrev dagbogen til. Kitty finder hurtigt ud af, at hun er usynlig, så længe hun opholder sig på museet, men da hun sammen med dagbogen forlader huset på Prinsengracht ligner hun et menneske som alle andre. Men Kitty ligner og oplever verden som en ung pige fra 1940'erne og har svært ved at forstå, hvad der er sket i mellemtiden.

Anne Frank skrev sine sidste ord til Kitty den 1. august, 1944, bare tre dage før, hun og hendes familie, og de øvrige mennesker, der skjulte sig i huset, blev pågrebet af besættelsesmyndighederne. Kitty aner ikke, hvad der siden er sket – og ved således heller ikke, at hendes veninde Anne for længst er død og borte – og hun sætter sig for at undersøge sagen.

Herfra udspiller filmen sig i to spor. Et nutidsspor, hvor Kitty, der snart finder noget mere moderne tøj at klæde sig i og nogle venner, der kan hjælpe hende, så hun ikke bliver fanget af de efterforskere, der er på jagt efter Anne Franks forsvundne dagbog, og en række flashbacks, hvor vi lærer Anne at kende.

For Kitty er det en absurd oplevelse at bevæge sig rundt i Amsterdam, der er fuldkommen besat af Anne Frank. Der er skoler, biblioteker, museer og teatre opført i hendes ære, men hvorfor, når Anne bare var en helt almindelig jødisk pige, der begyndte at skrive om sit liv, da hun fik en dagbog i 13-års-fødselsdagsgave?

Da Anne i filmens fortidsspor begynder at skrive dagbog, opfinder hun også Kitty. Hun vil skrive sine tanker til en smuk, rødhåret veninde, der minder både om hende selv og de Hollywood-stjerner, der pryder væggene på hendes værelse. Anne kan fortælle Kitty, at hun op til nazisternes invasion af Holland var en af skolens mest populære piger, men at hun som jøde pludselig blev holdt udenfor. Guldstjernen, som hun og hendes familie er tvunget til at bære, hver gang de bevæger sig uden for en dør, sikrer, at ingen nogensinde er i tvivl om hendes religion.

Annes forældre ved, at livet, som de kender det, i det hus, hvor de har boet siden de forlod Tyskland i 1933, snart vil være forbi. Annes storesøster Margot har netop modtaget en af de frygtede indkaldelser til arbejdslejre, og da det er en almenkendt sag, at ingen børn nogensinde vender tilbage fra disse lejre, beslutter forældrene, Otto og Edith, at de skal gå i skjul.

I Amsterdam møder Kitty drengen Peter. Han bliver fascineret af Kitty og stoler på hende, når hun fortæller, at hun er Anne Franks opdigtede dagbogsveninde. Peter lærer Kitty at stå på skøjter, og hun begynder at føle sig som en rigtig ung kvinde. Men han nævner ikke at fortælle hende, hvad der er sket med Anne. Peter viser Kitty, at den skæbne, Anne led i 1940'erne, desværre stadig gør sig gældende for flygtninge i nutidens Europa, hvor mange mennesker lever på flugt uden helt basale menneskerettigheder. Det gælder blandt andet den lille Ava, der er flygtet med sine forældre fra Mali, og som stod foran Anne Franks hus, da lynet slog ned i filmens indledning. I mødet med Ava og de mange andre flygtninge finder Kitty ud af, hvordan hun kan sikre, at Annes historie ikke er forgæves. Hun insisterer på først at aflevere dagbogen tilbage, når myndighederne har sikret, at alle flygtningene får tilladelse til at blive i landet. Da det sker, opløses Kitty atter til bogstaver og finder sin vej tilbage i dagbogen.

- Prøv at genfortælle handlingen i 'Hvor er Anne Frank?' ved at have fokus på de mest skelsættende begivenheder. Inden for narratologien arbejder man med begreberne kernebegivenheder og satellitbegivenheder. Kernebegivenhederne er dem, der er essentielle for

handlingen, og som historien ikke vil kunne genfortælles uden (handlingens skelet), mens satellitbegivenhederne er mindre væsentlige biepisoder, som flankerer den overordnede handling. Hvad er kernebegivenhederne i 'Hvor er Anne Frank'?

- Lav en personkarakteristik af Kitty og Anne. Hvordan er de ens, og hvordan er de forskellige? Hvilke udfordringer oplever Kitty, da hun pludselig skal til at leve i det 21. århundrede?
- Tal om, hvordan Anne bruger sin dagbog. Er der nogen blandt eleverne, der selv har prøvet at skrive dagbog? Kan man drage paralleller fra dagbogsoptegnelserne til nutidens ageren på forskellige sociale medier?
- Beskriv det miljø, som 'Hvor er Anne Frank' udspiller sig i. Hvad kendetegner Amsterdam i dag og i 1940'erne? Hvilke effekter bruger Folman til at skabe stemninger?
- 'Hvor er Anne Frank' er fortalt fra Kittys perspektiv. Det vil sige, at alt, hvad vi oplever i filmen, oplever vi gennem Kittys bevidsthed, og da hun ikke er forstår den verden, hun er kastet ind i fuldstændig, så kommer vi som publikum også til at sætte spørgsmålstegn ved verden. Hvilken effekt har det?
- Billedkunst: Få eleverne til at tegne Kitty eller Anne i en situation fra filmen eller ud fra egen fantasi. Hvad karakteriserer de to piger udseendemæssigt? Kig på klassens billeder og find ligheder og modsætninger. Kan man lægge vægt på forskellige ting, selvom man skal tegne det samme?

Mange modsætningspar

"Hvor er Anne Frank" er fyldt med tilsyneladende modsætningsfyldte dobbeltheder, der skaber spændinger i filmen. Fortiden og nutiden eksisterer side om side, når Kitty indtager Amsterdams gader, og virkelighedens Anne Frank hyldes som helt, selvom hun i Kittys erindring var en helt almindelig ung pige. Kitty er et produkt af Annes fantasi, men alligevel er hun i stand til at bevæge sig rundt i virkelighedens Amsterdams gader og forsøge at forstå den nye verden. Hun er fanget af dagbogen, men fri i virkeligheden. Man kunne også sige, at der er en modsætning i, at Folman har taget en virkelig fortælling og gjort den til animeret fiktion.

- Prøv at beskrive, hvad de mange modsætninger betyder. Hvad tror I, Folman vil sige med det?

I krigens skygge

'Hvor er Anne Frank' foregår i sine fortidsscener under Anden Verdenskrig. Alligevel vil man næppe karakterisere den som en klassisk krigsfilm, da krigen kun er til stede på afstand. Der er ingen skyttegrave, ingen skuddueller, ingen bomber, og alligevel er der ingen tvivl om, at Anden Verdenskrig er uhyggeligt nærværende.

- Hvordan giver Folman os fornemmelsen af, at der er krig? Undersøg hvad nazisternes besættelse af Holland betød og drag paralleller til tilværelsen i Danmark.
- Vi finder ud af, at Anne og Margot endte deres dage i koncentrationslejren Bergen-Bergen. Find oplysninger om lejren og undersøg, hvordan tilværelsen var i disse koncentrationslejre.
- I filmens nutidsspor er Anden Verdenskrig et stykke overstået historie. Men for de flygtninge, der gemmer sig for myndighederne og er tvunget til at leve uden menneskerettighedernes beskyttelse, er krig stadig et ganske nærværende fænomen. Hvad er mon Folmans pointe med at inddrage nutidens krigshærgede Europa i en film, der i udgangspunktet handler om Anden Verdenskrig?
- Diskuter i fællesskab, om vi er blevet klogere, end vi var i 1940'erne. Hvad har Anne Franks og jødeforfølgelsen lært os? Kunne det ske igen?

Filmanalytiske nedslag

Når man analyserer film, er man nødt til både at kigge på filmens udtryk (stil og æstetik) og det indholdsmæssige niveau (fortællingen), og i særdeleshed på, hvordan det stilistiske niveau og det narrative niveau spiller sammen. Da filmens sprog er audiovisuelt, vil enhver filmisk fortælling nødvendigvis være indrammet i billeder og lyd.

- I tilfældet 'Hvor er Anne Frank' er det først og fremmest animationsaspektet, der springer i øjnene. Hvad gør det ved historien, at Folman har valgt at animere fortællingen om Anne Frank?
- Hvad karakteriserer filmens lydside herunder underlægningsmusik?
- Der er meget i 'Hvor er Anne Frank', der er udpræget realistisk. Men i visse scener løsriver Folman sig fra virkeligheden og lader fantasien spille ind. Kom med eksempler på disse fantasifulde scener og beskriv effekten af dem.